

‘Voor alles is een tijd.....’

Door ontleden beter werkwoordspellen

GLRT 05 Leer- en onderzoekslijn

P.A.M. Dujardin

Opleiding Master SEN

Studentnummer 2135632

Begeleider: Catholien Aalders

Roosendaal, juni 2010

Inhoudsopgave:

0. Samenvatting	3
1. Aanleiding en probleemstelling	4
1.1 Iets over mijn basisschool	4
1.2 Iets over mezelf	4
1.3 Iets over onze groep	4
1.4 Het onderzoek	5
2. Theoretische onderbouwing	6
2.1 Inleiding op taal en grammatica	6
2.1.1 Definities en doelstellingen van taal en taalonderwijs	6
2.1.2 Definities van grammatica	7
2.2 Toetsen van de werkwoordspelling	8
2.2.1 CITO leerling onderwijs volgsysteem werkwoordspelling	8
2.2.2 Eindtoets CITO	9
2.2.3 Methodegebonden toetsen werkwoordspelling	9
2.3 Strategieën om de zin te ontleden	10
2.3.1 Inleiding	10
2.3.2 Onze eigen taalmethode	10
2.3.3 De ontleedmethode volgens Paardekooper	12
2.4 Leerstrategieën	14
2.5 Tot slot	15
3. Onderzoeksmethodologie	17
3.1 Algemeen	17
3.2 Het onderzoeksplan	17
3.3 Meervoudige intelligentie	18
3.4 Verwerking van de gegevens	20
4. Dataverzameling	21
4.1 Algemeen	21
4.2 Presentatie van de data	21
4.2.1 Instaptoets via Cito-toets werkwoordspelling E7	21
4.2.2 Vervolgboekjes 1 en 2 Cito-toets werkwoordspelling E7	22
4.2.3 Resultaten werkwoorddictees bij methode Taalverhaal	22

4.2.4	Werkwoordspelling in de eindtoets CITO 2010	24
4.2.5	Uitslag SVS spelling M8	24
4.2.6	Controletoeets via Cito-toets werkwoordspelling E7	26
4.2.7	Uitslag meervoudige intelligentie	26
4.3	Tot slot	27
5.	Data-analyse	28
5.1	Inleiding	28
5.2	Instap- en controletoeets	28
5.3	Enkele leerlingen uitgelicht	30
6.	Antwoorden op de onderzoeksvragen	32
6.1	Inleiding	32
6.2	Conclusies	32
7.	Evaluatie	35
7.1	Reflectie op de onderzoeksresultaten	35
7.2	Reflectie op hoe verder	35
7.3	Wat niet goed ging	35
7.4	Tot slot	36
	Nawoord	38
	Literatuurlijst	39
	Bijlage 1 De toetskaart	40
	Bijlage 2 Enkele voorbeelden uit de vervolgboekjes 1 & 2	41
	Bijlage 3 Enkele reacties van Paardekooperfans	42
	Bijlage 4 Verslag van de aangeboden ontleedlessen	43

Samenvatting

Ik sta al een flink aantal jaren voor de klas en steeds merk ik dat het spellen van werkwoorden in dictees en in schriftelijk taalwerk te wensen overlaat. Er worden veel fouten gemaakt en het lijkt erop dat leerlingen bij het bedenken van een werkwoordsvorm vaak zomaar opschrijven wat er in hun hoofd opkomt. Ze spellen eigenlijk een beetje op hun gevoel.

Voor dit meesterstuk wilde ik onderzoeken of een module ontleden via Paardekooper bij zou kunnen dragen om de leerlingen beter werkwoordsvormen te laten spellen.

Als ze zich bewust zijn van de vorm van het werkwoord (persoonsvorm, deelwoord, heel werkwoord) dan kunnen ze zich daarna richten op de tijdsbepaling en tenslotte op enkelvoud en meervoud. Door dit in een kleine 'ontleedmodule' van zes weken aan te bieden, is het praktisch voor de leerlingen om zich de belangrijkste ontleedbegrippen eigen te maken. In de taalmethode Taalverhaal, maar ook in andere taalmethoden die ik heb gebruikt, is geen doorgaande lijn op het gebied van ontleden. Onze taalmethode gebruikt kleurtjes voor de verschillende zinsdelen.

Ik ben begonnen met een nulmeting van 25 zinnen waarbij de leerlingen zelf de vorm moesten invullen. Vervolgens heb ik de ontleedlessen aangeboden en heb ik met de leerlingen veel zinnen ontleed. Steeds opnieuw hebben we naar de juiste vorm gezocht en logisch beredeneerd waarom de vorm zo geschreven moest worden.

Na de lessen ontleden, waarin de leerlingen ook een eigen denk-stappen-kaart hebben gemaakt, volgde de controletoets. De leerlingen moesten nogmaals dezelfde zinnen maken en de werkwoordsvormen weer invullen.

Na analyse van alle data blijkt dat de leerlingen gemiddeld 2 antwoorden meer goed hebben dan aan het begin. De jongens scoren bij de eindtoets iets meer goede antwoorden dan de meisjes.

Het heeft dus zeker zin om ontleden in te zetten bij het correct spellen van werkwoordsvormen. Door een dergelijk lessencyclus aan het begin van het schooljaar in groep 8 aan te bieden hebben de leerlingen goede handvatten om bij werkwoordpakketten, dictees en schriftelijk werk minder fouten te maken. Ook in andere talige vakken, maar ook in het dagelijkse schrijven is het een 'must' foutloos te kunnen spellen.

De leerlingen kunnen nu in ieder geval beredeneren waarom een werkwoordsvorm zó geschreven moet worden.

1. Aanleiding en probleemstelling

1.1. Iets over mijn basisschool

Ik werk al vanaf 1976 op een basisschool. Een school met bijna 400 leerlingen (hebben we in maart 2010 bereikt) en 25 (parttime) collega's. Het is een katholieke school, die valt onder stichting Katholiek Primair onderwijs Roosendaal. Ik heb er momenteel groep 8. De school is nog steeds licht groeiend. In Wouw is er tevens een openbare basisschool.

1.2. Iets over mezelf

Ik heb alle groepen vanaf groep 4 tot en met 8 gedraaid. De afgelopen 10 jaar groep 8 of een combinatiegroep 7/8. Ik werk samen met een duocollega, die de andere groep 8 heeft. Op vrijdag heb ik BAPO verlof en neemt collega onze groep onder haar hoede. Op school ben ik bovenbouwcoördinator. Ik stuur de bovenbouw van de school aan m.b.t. vergaderingen, aanschaf methoden, doorgaande lijn, teamafspraken. Door de functie van bovenbouwcoördinator ben ik ook lid van het kernteam van onze school. Met directeur, IB-er, coördinator onderbouw en rugzakbegeleider bereiden we het beleid van de school en de agendapunten van de algemene teamvergadering voor.

Ik heb behoefte aan een nieuwe studie om mijn eigen zaakjes te updaten.

1.3. Iets over onze groep

In deze groep zitten 13 jongens en 11 meisjes. Het is een bont gezelschap van zeer slim tot erg zwak. Er zit een goede sfeer in de groep, soms wat puberaal. Het niveau is vrij hoog. In de groep zitten 3 dyslectische leerlingen en verder een slechtziende leerling. Zij wordt begeleid door Koninklijke Visio (ambulante begeleiding) via een rugzakaanvraag cluster 1. Door mijn studie kan ik nu ook extra begeleiding bieden op uitval- c.q. verrijkingsgebieden. Sinds januari heb ik een onderwijsassistent, die bij mij stage loopt en enkele taalzwakke leerlingen begeleidt.

Door de diversiteit zie ik de onderwijsbehoeften in groep 8 toe- c.q. afnemen. De groeps sfeer is goed tot zeer goed en dat verbreedert en zorgt er mede voor dat slechts enkele leerlingen extra hulp nodig hebben of soms geen enkel kind uit de boot valt.

Het is, zeker gezien de leeftijd, een groep die naar elkaar toetrekt. Met het schoolkamp en de musical in het vooruitzicht wordt de sfeer steeds beter en groeien de leerlingen, zoals vaak op het einde van groep 8, echt naar elkaar toe.

1.4 Het onderzoek

Al een aantal jaren valt me op, dat de spelling van werkwoorden op De Stappen achterblijft bij de uitslagen Eindtoets CITO groep 8. Het is een deelgebied van de Nederlandse taal, dat me erg aan het hart gaat. Onze oude taalmethode Taalactief was te vrijblijvend in het aanbieden van grammatica. Sinds 2008 werken we met een nieuwe taalmethode Taalverhaal. De afdeling werkwoordspelling in deze methode is goed opgebouwd, maar niet geautomatiseerd. De hulppkaart werkwoordenspelling is voor veel leerlingen onoverzichtelijk. Ik streef ernaar de resultaten van de Eindtoets CITO op het gebied werkwoordspelling op een hoger niveau te krijgen.

Ik ga me richten op onze leerlingen groep van 8 door via een nulmeting zicht te krijgen op het niveau. Vervolgens bied ik een module grammatica aan via systeem Paardekooper. Daarna volgt een nieuwe meting en hoop ik op die manier de werkwoordspelling verbeterd te hebben. Dit zou kunnen uitmonden in een nieuwe leerlijn grammatica, toe te passen in groep 8, waar zinsontleding, structuur van de zin, bewustheid van de werkwoordsvorm, tijd en getal een plaats hebben.

Dit onderzoek kan voor de leerlingen effect hebben op:

- Het correct spellen van werkwoorden.
- Inzicht in de structuur van de (samengestelde) zin.
- Uitbreiding van de woordenschat.
- Het correct spellen van woorden.

Binnen mijn praktijk, in combinatie met mijn duocollega, zou het beter presteren op het gebied van werkwoordspelling een fijn gevoel geven. Nu werken we buiten het groepsverband met extra huiswerk op het gebied van werkwoordspelling om op die manier de kinderen op 'het gewenste niveau' te krijgen. Het zou echter veel meer rendement opleveren om een leergang ontleden in te voeren, waarbij de leerlingen met directe feedback inzicht krijgen in de problematiek van zuivere werkwoordspelling.

Het direct inzetten van grammatica via automatisering bij het spellen van werkwoorden ben ik in de theorie nog niet tegengekomen. Vaak blijkt er bij het aanbieden van grammatica nog veel Fingerspitzengefühl ten grondslag te liggen. Leerkrachten pakken te hooi en te gras wat er voor de voeten komt, teneinde de resultaten op het gebied van werkwoordspelling op een hoger plan te brengen. Wellicht levert dit onderzoek handvatten op om grammatica op een degelijke en plezierige manier onder de knie te krijgen.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

2.1 Inleiding op taal en grammatica

2.1.1 Definities en doelstellingen van taal en taalonderwijs

In bijna ieder boek of naslagwerk over taal vinden we een definitie van wat taal is. Er worden volop doelstellingen geformuleerd. Hieronder volgen er enkele.

Een van de doelstellingen van het onderwijs in de Nederlandse taal is: 'kinderen taalkundige principes en regels voor spelling aanleren'¹.

Onderwijs in de Nederlandse taal is er op gericht dat kinderen in de beheersing van deze taal in en buiten school steeds competentere taalgebruikers worden. Die competenties richten zich op vier gebieden:

- kopiëren, zo letterlijk mogelijk een handeling nadoen.
- beschrijven, het op eigen wijze toepassen van een vaardigheid.
- structureren, op eigen manieren ordening aanbrengen.
- beoordelen, reflectie op de mogelijkheden, evalueren.²

Juist op het derde gebied, het structureren, zijn er veel manieren te vinden om de leerlingen te helpen zich leerstof eigen te maken. Ik denk dan ook dat het stukje 'eigen manieren' in deze omschrijving zou moeten worden aangevuld met 'en met logische systemen'. De derde competentie wordt dan: structureren, op eigen manieren én met logische systemen ordening aanbrengen.

Schriftelijke taalvaardigheid neemt een belangrijke plaats in. Kerndoel 8 binnen het hoofdstuk schriftelijk taalonderwijs luidt: *'De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.'*²

Een derde, meer wetenschappelijke definitie, vind ik bij W. Vanderweghe: *'Taal is een door mensen gebruikt communicatiemiddel, in zijn uiterlijke vorm bestaande uit een verzameling zinnen, die dienen om te spreken over standen van zaken in de werkelijkheid.'*³

In deze definitie zitten drie wezenlijke onderdelen voor een helder taalbegrip: semantisch, de betekenis van taal, vinden we terug in het stukje 'standen van zaken'. Verder spreekt hij over syntactisch, het combineren van stukken tot een zin en als derde pragmatisch, het handelen, zien we in het woord 'communicatiemiddel'.

¹ Handleiding spelling Cito Leerling en Onderwijs Volgssysteem.

² Herziene kerndoelen basisonderwijs.

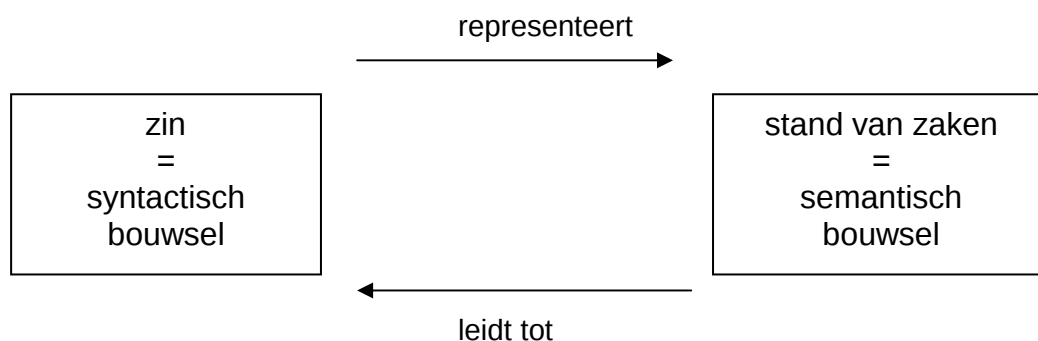
³ Vanderweghe, W. e.a.; Grammatica van de Nederlandse zin.

2.1.2 Definities van grammatica

Binnen het Nederlandse taalonderwijs is grammatica één van de onderdelen. Om helder te krijgen, wat we precies onder grammatica moeten verstaan, volgen weer enkele definities. P. Wagenaar omschrijft grammatica als volgt: *'Grammatica is de leer van het systeem van een taal, het geheel van regels volgens welke woorden en zinnen in een taal gevormd worden'*.⁴ Het gaat hier dus zowel om spelling als om grammatica. Het verschil tussen deze twee is:

- spelling regelt hoe letters in de juiste volgorde worden gezet om er woorden van te maken, die tot het Nederlands behoren.
- grammatica zet de woorden in een juiste volgorde om er een Nederlandse zin mee te vormen.

Grammatica is in feite een gereedschap om vaardig met de structuur van een zin om te gaan. Ook hier komt W. Vanderweghe met een nauwkeurige definitie. Hij schrijft: *'Grammatica is inzicht krijgen in de structuur van Nederlandse zinnen. Dit zijn betekenisvolle bouwsels, samengesteld uit onderdelen, die volgens welbepaalde syntactische principes samengevoegd worden.'*⁵

Om de syntactische structuur zichtbaar te maken, gebruiken we zinsontleding als techniek. Zinsontleding leidt tot inzicht in het verbinden van betekenisvolle structuren. Grammatica is de beschrijving van de systematiek van de taal, het Nederlands dus. Het is een verzameling taalregels waarmee correcte zinnen kunnen worden gemaakt.⁶

In de hernieuwde kerndoelen basisonderwijs staat bij kerndoel 11 onder schriftelijk taalonderwijs: *'De leerlingen leren een aantal taalkundige principes en regels. Zij kunnen in een zin het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en delen van dat gezegde onderscheiden. De leerlingen kennen o.a. regels voor het spellen van werkwoorden.'*

⁴ Wagenaar, P.; Zinnen en waanzinnen.

⁵ Vanderweghe, W. e.a.; Grammatica van de Nederlandse zin.

⁶ Herziene kerndoelen basisonderwijs.

2.2 Toetsen van de werkwoordspelling

2.2.1 CITO leerling onderwijsvolgsysteem werkwoordspelling

Op de reguliere basisschool worden werkwoorden in 5 spellingcategorieën onderverdeeld:⁷

categorie	onderverdeling
Tijd van nu (o.t.t.)	- t achter de stam op – d - t achter een stam van een zwak werkwoord dat in de o.v.t. de uitgang – de krijgt (gebeurt)
Tijd van toen (o.v.t.)	- dubbele d of t - geen extra t (zond) - uitgang –sde (bonsde)
Voltooid deelwoord	- keuze voor –d of –t - dubbelvormen (verbrand[t])
Bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord	- eind –n (gebraden)
Infinitief	- dubbelvormen (praatten)

Deze indeling vinden we ongeveer ook zo terug in onze taalmethode Taalverhaal.⁸ Alleen zijn hier ook nog tegenwoordig deelwoord en gebiedende wijs als extra componenten opgenomen.

De CITO LOVS spellingtoets E7 (ik gebruik de versie E7, omdat de nieuwe versie voor groep 8 nog niet op school aanwezig is) bestaat als eerste gedeelte uit 25 invulzinnen. Deze zinnen zijn vrij pittig en worden door alle leerlingen gemaakt. Na correctie van dit blad volgt een keuze voor module 1 bij < 16 correcte antwoorden, of module 2, voor de betere werkwoordspellers met ≥ 16 correcte antwoorden.

De moduleboekjes bevatten 25 meerkeuzevragen. Ik wil deze 2 vervolgbboekjes gebruiken om tussentijds na te gaan hoe de leerlingen zich ontwikkelen.

CITO geeft als logisch protocol: signaleren - analyseren - handelen.

Het valt me wel op, dat het onderdeel handelen in deze handleiding erg minimaal is omschreven.

Na de uiteindelijke analyse wordt de leerling ingeschaald in niveau A t/m E:

⁷ Handleiding spelling Cito Leerling en Onderwijs Volgsysteem.

⁸ Handleiding methode Taalverhaal, onderdeel spelling.

- A 25% hoogst scorende leerlingen
- B 25% net boven tot ruim boven het landelijk gemiddelde
- C 25% net onder tot ruim onder het landelijk gemiddelde
- D 15% (zeer) ruim onder het landelijk gemiddelde
- E 10% laagst scorende leerlingen

2.2.2 Eindtoets CITO

Op 2 - 3 - 4 februari hebben we de Eindtoets CITO gemaakt. Terwijl de leerlingen daar mee bezig zijn, maak ik de toets ook altijd zelf. Ik verander alleen mijn volgorde, zodat leerlingen op geen enkele manier hulp bij mij kunnen zoeken door bij mijn antwoorden te spieken. Ik maak de CITO eindtoets dus altijd in de omgekeerde volgorde. De leerlingen maken 200 opgaven op het gebied rekenen, taal en studievaardigheden. In de eindtoets zijn er op het gebied van werkwoordspelling 10 opgaven opgenomen, omgerekend dus slechts 5% van de opdrachten. In hoofdstuk 3 wordt op de resultaten hiervan dieper ingegaan.

Een van de oorzaken waarom ik voor dit onderwerp heb gekozen, is het achterblijven van goede resultaten op het gebied van werkwoordspelling. De cijfers voor spelling van woorden én werkwoorden zijn hieronder in de tabel te af te lezen:

CITO eindtoets	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Spellen van niet werkwoorden	72%	85%	72%	67%	77%	78%	83%	83%	78%
Spellen van werkwoorden	68%	72%	63%	64%	66%	56%	71%	72%	73%
verschil	- 4%	- 13%	- 9%	- 3%	- 11%	- 22%	- 12%	- 11%	- 5%
standaardscore	541.4	537.5	533.8	535.7	538.3	535.1	536.1	540.4	538.2

Dat de standaardscore in 2009 hoog lag, had te maken met een relatief kleine groep leerlingen, waarvan de meeste ook nog behoorlijk pientere spellers waren.

2.2.3 Methodegebonden toetsen werkwoordspelling

Bij de methode Taalverhaal zijn 4 soorten dictees samengesteld: eenmalig een instapdictee over de lesstof van groep 7, daarna signalerings- en controledictees na ieder blok. Tenslotte is er na blok 3 en 5 nog een voortgangsdictee. Ook het voortgangsdictee na blok 3 wordt meegenomen in dit onderzoek.

2.3. Strategieën om de zin te ontleden

2.3.1 Inleiding

Uit mijn eigen praktijk heb ik gemerkt, dat grammatica niet het populairste vakgebied is binnen het onderwijs. Het is tamelijk theoretische kost en dat kost flink wat concentratie van de kinderen. In de verschillende taalmethoden, die ik heb gehanteerd, was er bij de leerlingen weinig sprake van een plezierig gevoel bij werkwoordspelling. Het hoorde erbij en omdat de kinderen op school en thuis veel lazen, was er een redelijk tot goede beheersing van de spelling.

Wagenaar stelt echter, dat we zinsontleden kunnen beschouwen als een detective, een puzzel, die opgelost moet worden. Daarin zijn de symbolen en de structuur van Paardekooper logisch implementeerbaar. Deze volgen verderop.

Vanderweghe schrijft: *'Relatie is bij de ontleding van zinsdelen een sleutelbegrip.*

Zinsontleding komt erop neer, dat we van elk onderdeel de specifieke plaats in dat relationele netwerk proberen aan te geven. Belangrijk is de daarbij behorende terminologie te hanteren'.

2.3.2 Onze eigen taalmethode

Ontleden begint met het overschrijven van de gegeven zin. Dat doen de leerlingen op grote, gelinieerde multovellen. De methode Taalverhaal schrijft het toepassen van kleuren voor om werkwoorden of vormen daarvan te benoemen. De afspraken zijn als volgt:

1. persoonsvorm t.t. of v.t zwak w.w.	rood
2. persoonsvorm v.t. sterk werkwoord	oranje
3. hele werkwoord	blauw
4. voltooid deelwoord	geel
5. tegenwoordig deelwoord	paars
6. gebiedende wijs	grijs
7. bijvoeglijk naamwoord	bruin

Bij kleurenblindheid kunnen eventueel symbolen worden gebruikt.

De leerlingen leren door een vraagzin te maken wat de persoonsvorm van de zin is.

George **wandelt** iedere dag een uurtje door het park.

Wandelt George een uurtje door het park?

Persoonsvorm = **wandelt**

Als de zin al vragend is, wordt er vanuit gegaan dat het eerste werkwoord in de zin de persoonsvorm is. Via de wie/wat p.v.-vraag wordt het onderwerp bepaald en dat wordt groen gekleurd.

George wandelt iedere dag een uurtje door het park.

Wie/wat wandelt? George wandelt.

Onderwerp = George

Daarna wordt uit de zin de rest van de werkwoorden gehaald en gekleurd in de voorgeschreven kleur. Dat hebben de leerlingen duidelijk aangeboden gekregen in deze methode. Zo leren de kinderen het werkwoordelijk gezegde te ontleden.

De methode legt erg veel nadruk op het herkennen van de werkwoordsvormen en veel minder op de structuur van de zin. Er is een werkwoordspellingkaart die er naar mijn idee erg onoverzichtelijk uitziet. Deze kaart nodigt niet uit om regelmatig uit het laatje te halen als hulpmiddel. Dit geheel heeft geleid tot het zoeken naar nieuwe wegen. Daarmee ontstond het doel in mijn onderzoek:

Via de Paardekooper-ontleedmethode ontdekken de leerlingen herkenbare structuren in de zin en als gevolg daarvan plaatsen zij, na analyse van de schrijfwijze, de werkwoordsvorm binnen de zin op de juiste plaats en spellen ze die correct.

Bij zwakke werkwoorden speelt 't kofschip een belangrijke rol binnen Taalverhaal. Voor leerlingen is 't kofschip al heel lang een handig ezelsbruggetje om te weten of er achter de stam van een werkwoord in de verleden tijd – de of – te komt. Mijn ervaring is, dat kinderen meer baat hebben bij deze regel, als ze begrijpen hoe de regel moet worden toegepast.

Bovendien vindt er bij de uitbreiding met 'moeilijke nieuwe werkwoorden' een verandering plaats. De regel 't kofschip wordt 't ex-kofschip! Werkwoorden met stamuitgang –x (mix) of –e (race) vallen nu ook binnen de categorie.

Dat geldt voor veel Engelse werkwoorden, die met een beetje regelaanpassing weer werken in de oude formulering. Welkom in de "'t kofschip" club!

Grammatica is binnen de korte zin (p.v.+ onderwerp) goed te oefenen via computerprogramma's. Daarom is het zinvol leerlingen op de computer te laten werken. Niet als spelling; de computer herkent binnen de spellingcontrole geen verschil tussen gebeurt/gebeurd! Dat moet de leerling zelf kunnen beredeneren!

2.3.3 De ontleedmethode volgens Paardekooper

Flink wat (oudere) leerkrachten zijn in het voortgezet onderwijs in aanraking gekomen met de ontleedmethode volgens Paardekooper. Een methode die ontzettend afweek, van de toen gangbare ontleedmethode. Deze methode is strak geformuleerd, wiskundig en geeft via eigen onderzoek eenduidig antwoord op de vragen, die met ontleden te maken hebben, met de daarbij passende symbolen. Er is dus geen twijfel.

In ons huidig taalgebruik, met een steeds grotere woordenschat, steeds hoger opgeleide leerlingen, is deze methode essentieel, omdat er met name veel aandacht wordt geschonken aan bijzinnen. De leerlingen herkennen diverse persoonsvormen in de zin, plaatsen daar de juiste onderwerpen bij, bepalen tijd en getal en kunnen uiteindelijk de juiste vorm noteren. Ik denk dat binnen mijn praktijk de elementaire ontleedmethode via Paardekooper kan worden ingevoerd, omdat de theorie en de structuur erg helder is en de symbolen duidelijk.

Leerlingen van groep 8 zijn, ook via tekens en SMS, wel in voor symboliek i.p.v. kleuren van woorden.

Ik ben lid van een digitale werkgroep onderwijs voor groep 7/8. Binnen de communicatie met groep 7/8 collega's over ontleden (via fora binnen deze werkgroep), herken ik de problemen om werkwoordspelling didactisch aan te bieden.⁹

Iedere leerkracht, die wat meer uit de ontleedkundige hoek komt, meldt dat de aangeboden leerstof grammatica binnen de methode tekort schiet.

Iedere methode geeft richtlijnen, maar er zijn erg veel leerkrachten groep 7/8, die buiten de methode eigen leerlijnen en/of ervaringen inzetten om de leerlingen op een hoger plan te brengen. Het aanbod van zinsontleding binnen het basisonderwijs is een mengelmoesje van methode, eigen ervaring en nieuwe ideeën via collega's of gevonden via internet.

Wat behelst de methode Paardekooper?

De methode is ingewikkeld, een tikje wiskundig, maar kan vereenvoudigd op de basisschool worden ingevoerd. Gezien kerndoel 11 uit hoofdstuk schriftelijke taalvaardigheid kunnen we in de basisschool uitgaan van de volgende zinsdelen.

Persoonsvorm	(*)
Onderwerp	()
Werkwoordelijk deel van het gezegde	{ }
Lijdend voorwerp	_____
Meewerkend voorwerp	=====

⁹ Zie bijlage reacties van Paardekooperfans in de bijlage.

Zelf vind ik het verdelen in zinsdelen door middel van de eenzinsdeelproef essentieel en zou ik die proef in de volgorde op de derde plaats willen zetten.

George wandelt iedere dag een uurtje door het park.

*

Wandelt George iedere dag een uurtje door het park? (wandelt)

Wie wandelt? (George)

Eenzinsdeelproef: alles wat voor de persoonsvorm gezet kan worden, is een zinsdeel.

Iedere dag wandelt George een uurtje door het park.

Een uurtje wandelt George iedere dag door het park.

Het lijdend voorwerp en het meewerkend voorwerp komen pas in de tweede helft van het schooljaar groep 8 aan bod. Deze twee zinsdelen doen niet ter zake bij het correct spellen van werkwoorden of werkwoordsvormen, maar zijn wel erg belangrijk in de structuur van een zin. Ze moeten dan ook zeker op de basisschool worden aangeleerd.

Tot nu toe heb ik alleen maar geschreven over de zinsontleding (de redekundige ontleding).

Hand in hand met de zinsontleding gaat het woordbenoemen (de taalkundige ontleding), waarbij de leerlingen van elk woord in de zin bepalen welke woordsoort het is.

Vanderweghe onderscheidt 10 traditionele woordsoorten:

1. zelfstandig naamwoord	6. telwoord (hoofd- en rangtelwoord)
2. bijvoeglijk naamwoord	7. werkwoord
3. voornaamwoord	8. voor- en achterzetsels
4. lidwoord	9. voegwoord
5. bijwoord	10. tussenwerpsel

Op onze basisschool hebben we een keuze gemaakt, waarbij alleen nr. 5 bijwoord en nr. 10 tussenwerpsel niet worden aangeleerd. Verder maken we geen keuze in telwoord.

2.4 Leerstrategieën

*'Mensen bezitten een aangeboren taalvermogen. Als ze maar voldoende worden blootgesteld aan een rijk taalaanbod, leren kinderen hun moedertaal vanzelf. Ze verwerven de grammatica van hun moedertaal onbewust en impliciet zonder dat ze daar les in krijgen.'*¹⁰

Er lopen drie theorieën over de rol van grammatica bij het aanleren van een (vreemde) taal. De eerste theorie gaat uit van het feit dat taalontwikkeling bij het aanleren van taal een eigen verloop heeft en dat grammaticaonderwijs daar nauwelijks invloed op heeft.

Deze theorie wordt de **Focus on Meaning** theorie genoemd.

De tweede theorie beschrijft precies het tegenovergestelde en heeft de opvatting dat grammaticaonderwijs het taalverwervingsproces juist versnelt. Deze theorie wordt de **Focus on Forms** theorie genoemd.

Tenslotte hebben we nog een derde standpunt, dat het leren van regels uit het traditionele grammaticaonderwijs combineert met het leren van items uit betekenisgericht onderwijs.

Deze theorie wordt de **Focus on Form** genoemd. In deze theorie is het woord noticing erg belangrijk: leerlingen moeten eerst een bepaalde structuur hebben opgemerkt, voordat ze deze kunnen verwerven. Er is sprake van een constructivistische benadering, d.w.z. de leerling bouwt kennis op vanuit ervaring.¹⁰

Theorie Focus on form in Task – Based Language Teaching

Dit artikel van Michael H. Long, docent op the University of Hawaii at Manoa, geeft inzicht in de werking van de theorie **Focus on Form**. In principe is de strategie toegepast op NT2 leerlingen, maar voor mijn gevoel is de theorie goed inpasbaar in mijn onderzoek naar het correct spellen van werkwoorden via zinsontleding en woordbenoemen.

Het is geen klassikaal opgezet werk: *'In classroom settings, this is best achieved not by a return to discrete-point grammar teaching, or what I call Focus on forms, where classes spend most of their time working isolated linguistic structures in a sequence predetermined externally by a syllabus designer or textbookwriter. The starting point is not the language, but the learner and learning processes.'* Dit doet mij denken aan P. Wagenaar in zijn theorie om zinsontleding te bekijken als een detective. Het proces om grammatica te analyseren is in iedere zin een soort uitdaging, puzzel, oplossingsstrategie.

'Focus on meaning is purely communicative (in theory, at least).'

'Grammar is considered to be best learned incidentally and implicitly, and in the case of complex grammatical constructions, and some aspects of pragmatic competence (vgl. Vanderweghe) only to be learnable that way.'

¹⁰ Bron: Taaluniecentrum, gespecialiseerd in NT2, een initiatief van de Nederlandse Taalunie.

Focus on meaning geeft verschillende problemen in het inprenten van structuren: *‘Positive evidence alone may suffice to show the learner what is grammatical, but not what is ungrammatical’.*

Over de uiteindelijke theorie Focus on Form zegt Long: *‘Focus on Form therefore, is learner-centered in a radical, psycholinguistic sense: it respects the learner’s internal syllabus. Focus on form refers only to those form-focused activities, that arise during, and embedded in, meaning-based lessons.’*

Er moet m.a.w. een leeromgeving en een eigen belevingswereld gecreëerd worden, waarin de grammatica past. In mijn optiek kan dat met zinnen uit de eigen belevingswereld, uit leesboeken, taaloefeningen. Niet langer meer louter automatiseren, maar werken met opgedane kennis in combinatie met eigen ervaringen.

2.5 Tot slot

De theorie heeft me geleerd, dat het van groot belang is zinsontleding te automatiseren en om dat op een manier te doen, die de leerlingen aanspreekt. De lessen in de module ‘ontleden’ zullen gericht zijn op het praktisch invoeren van regels langs welke de leerlingen gevolgen kunnen trekken om de juiste schrijfwijze van het desbetreffende werkwoord te hanteren.

De werkwijze zal als volgt zijn:

Morgen mijn vader voor zijn werk naar het buitenland. (reizen)

Wat is de vorm van het woord?

Bepaal de regel via je eigen ontworpen denkschema.

Wat is de persoonsvorm?

Wat is het onderwerp ?

Wat is de tijd?

Wat is het getal?

Welke regel pas je toe?

Door middel van muurposters zullen in het begin de regels worden verduidelijkt. Deze posters worden na 3 weken verwijderd en dan moeten de leerlingen op eigen kracht de conclusies trekken.

In het begin mag met potlood ontleed worden om de invulvorm exact te kunnen definiëren. Ook dit hulpmiddel bouwen we na 4 weken af. Tenslotte blijft dan over dat de leerlingen door uit hun hoofd de gevraagde zin te ontleden, de juiste schrijfwijze hanteren of andersom in een gegeven aantal zinnen de foute werkwoordsvorm herkennen.

Zinnen worden gehaald uit betekenisvolle voorleesboeken, werkstukken en presentaties van leerlingen.

Bij het verwerven van kennis zal er veel gewerkt worden in tweetallen, groepjes en individueel op de computer. Nadeel is wel dat de software van Taalverhaal de kleuren als benoemen van de zinsdelen hanteert. Boven de computers hangt een muurposter met vertaling kleur – symbool.

In de groep zal een groepsthermometer komen te hangen met per week de score van de opgegeven zinnen onder het motto: Samen hebben we er nu goed!

Opbouw van de lessencyclus is:

1. herkennen persoonsvorm in enkelvoudige zinnen en symbool (*)
2. herkennen van onderwerp in enkelvoudige zinnen en symbool ()
3. verdelen in zinsdelen met scheidingstreep /
4. herkennen van werkwoordelijke rest met symbool { }
5. controleren van tijd en getal
6. herkennen van persoonsvorm en onderwerp in samengestelde zinnen

In bijlage 1 staan voorbeelden en uitwerkingen van de toets.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

3.1 Algemeen

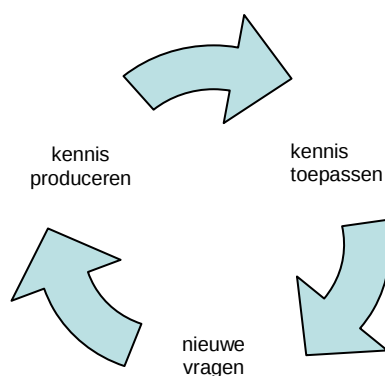
Het onderzoek, dat uitgevoerd wordt in het kader van Master SEN-opleiding is een praktijkonderzoek met een quasi- experimenteel karakter. Ik wil weten of een behandelmethode, in dit geval extra aanbod van ontleden, resultaat heeft en of dat aan de behandelmethode ligt.

Ik heb een toetsende onderzoeksvraag. Leidt het implementeren van een gedeelte van de ontleedmethode Paardekooper tot betere resultaten op het gebied van werkwoordspelling? Het wordt een actieonderzoek, waarbij het gaat om het handelen met een groep leerlingen op klassenniveau.

Het onderzoek is gericht op verbetering van de eigen praktijk. Omdat een serieuze controlegroep ontbreekt, hebben de bevindingen van het onderzoek een voorlopig karakter en is het onderzoek dus nog niet af.¹¹

Tijdens mijn onderzoek zal er wekelijks collegiaal overleg zijn met mijn directe collega groep 8 en met mijn onderwijsassistent. Verder zal er geregeld overleg zijn met de intern begeleider van onze school.

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek kunnen er weer nieuwe vragen ontstaan, die het begin vormen van een nieuw onderzoek. Een cyclisch geheel:

3.2 Het onderzoeksplan

Mijn waarnemingsmethode zal bestaan uit het bevragen via een toets werkwoordspelling op gestructureerde wijze. Ik begin met het afnemen van de toets, hierna volgt een foutenanalyse, dan komt de lessencyclus Paardekooper. Ik sluit af met dezelfde toets en kan dan conclusies trekken of de lessencyclus het beoogde resultaat heeft gehad. Daarna kan nog een foutenanalyse worden gemaakt en via 1-zorgroute extra hulp c.q. verrijking worden aangeboden.

¹¹ Bron: Harinck, F Basisprincipes praktijkonderzoek.

De populatie is mijn eigen groep 8. In hoofdstuk 1 heb ik daar al over geschreven, maar hieronder volgt nog een specifiek schema:

naam	geslacht	leeftijd	advies	rapportpunt spelling	1 ^e keuze meervoudige intelligentie*
J.B.	V	11;9	HAVO	6,7	Mensen
B.B.	M	12;7	VMBO TL	5,2	Getal
T.B.	M	12;6	HAVO	8	Taal
A.d.B.	V	12;1	HAVO/VWO	6,2	Mensen
M.B.	M	13;3	VMBO BASIS	5,8	Kijken
L.G.	V	12;0	VMBO TL	7,4	Mensen
M.H.	M	12;5	VMBO TL	6,3	Taal
W.H.	M	12;3	VMBO KADER	5	Mensen
D.H.	V	12;3	VMBO TL	8,8	Taal
J.J.	M	12;8	HAVO	8,1	Zelf
J.d.J.	V	12;0	HAVO	8,2	Mensen
N.v.d.K.	M	12;11	VMBO KADER	5,2	Beeld
C.K.	V	12;2	HAVO	7,2	Taal
B.K.	M	11;7	HAVO	8,4	Beeld
F.K.	M	12;4	VMBO TL/HAVO	6,4	Beeld
V.v.L.	V	12;3	HAVO	5,7	Mensen
A.L.	V	12;1	HAVO	8,6	Taal
M.v.M.	V	12;4	VMBO KADER	4,6	Natuur
L.M.	V	12;0	HAVO	7,4	Muziek
G.d.N.	M	12;4	VWO	8,8	Getal
J.P.	V	11;9	VWO	9,3	Taal
N.S.	M	12;3	VMBO TL	6,9	Getal
W.v.d.S.	M	12;2	HAVO/VWO	5,5	Zelf
B.V.	M	11;11	VWO	8,2	Zelf

* Dit onderzoek betreft een opdracht in de module GLRT 06 rekenen over meervoudige intelligentie, ontwikkeld door de pedagoog Howard Gardner. Deze kolom is ingevoegd om ook een kwalitatief gegeven in te bouwen.

3.3 Meervoudige intelligentie

Howard Gardner onderscheidt acht soorten intelligentie, die iedereen meer of minder heeft. Onder elke intelligentie staan kenmerkende interesses van personen die de betreffende intelligentie sterker ontwikkeld hebben.

Taal = Verbaal-Linguïstische intelligentie

Je houdt van lezen, luisteren, schrijven en spreken. Kringgesprekken, discussies en spreekbeurten zijn jouw favorieten. Kernwoorden: poëzie, spelling, lezen, verhalen

Getal = Logisch-Mathematische intelligentie

Je zoekt steeds naar logische verbanden en de onderliggende principes. Je werkt beredeneerd en bent kritisch. Kernwoorden: logisch denken, cijfers, experimenteren

Beeld = Visueel-Ruimtelijke intelligentie

Je hebt inzicht in vorm en ruimte. Je ziet problemen voor je en lost ze zo op. Je maakt tekeningen als je iets wilt uitleggen. Kernwoorden: tekenen, schilderen, architectuur, vormgeven

Muziek = Muzikaal-Ritmische intelligentie

Je onderscheidt tonen, ritme en klanken. Bij het lesgeven gebruik je veel nuance in je stem of beweeg je ritmisch. Kernwoorden: muziek luisteren, maken, componeren, herkennen

Lichaam = Lichamelijk-Kinesthetische intelligentie

Je beheerst je eigen lichaam en legt graag met (grote) gebaren uit. Om geconcentreerd te blijven, heb je beweging nodig. Kernwoorden: lichamelijke inspanning, knutselen, toneel, dans

Natuur = Naturalistische intelligentie

Je herkent, begrijpt en werkt graag met patronen in de natuur en je omgeving. Je houdt van uitstappen in de natuur. Kernwoorden: dieren, planten, verzamelen, ordenen, natuurverschijnselen

Mensen = Interpersoonlijke intelligentie

Je voelt anderen aan. Je kunt goed leiden en begeleiden. Je werkt graag samen. Je ontdekt snel de groepsdynamiek in de klas of personeelskamer. Kernwoorden: zorgen voor mensen, vrienden, leiding geven

Zelf = Intrapersoonlijke intelligentie

Je kent jezelf, hebt een eigen mening en respecteert anderen. Je denkt goed na voor je een beslissing neemt. Je houdt van bezinning en stilte in de klas: Kernwoorden: eigen gevoelens, dromen, alleen zijn, fantasieën " ¹²

¹² Bron: regionaal pedagogisch centrum Zeeland.

3.4 Verwerking van de gegevens

Deze kwalitatieve gegevens wil ik analyseren en verwerken in het onderzoek

Als dataverzamelings-instrument kies ik voor: Cito werkwoordspelling E7. De keuze voor deze toets is drieledig:

- in deze toets staan alle werkwoordvormen in de 5 verschillende categorieën genoemd in hoofdstuk 2.
- de toets is gevalideerd, betrouwbaar en sluit goed aan bij de onderzoeksvraag.
- de resultaten van deze toets zijn goed naar de onderwijspraktijk te vertalen.

Harinck schrijft hierover: *'Citotoetsen zijn gemaakt om precies zo te gebruiken als de ontwerper heeft voorgeschreven.'*

Ik vind de toets erg goed aansluiten bij mijn onderzoek. We beginnen met een nulmeting, bestaand uit 25 zelf in te vullen werkwoordsvormen. Hieruit komen toetsgegevens, die worden geanalyseerd. De analyse is betrekkelijk eenvoudig, omdat dit kwantitatieve gegevens zijn. De uitslagen worden positief bekeken: de leerling heeft bijv. 16 van de 25 vormen **goed**. Deze uitslagen worden weergegeven in eenduidige staafdiagrammen. Na de lessencyclus volgt nogmaals dezelfde toets om te meten of de vaardigheid van de leerlingen is veranderd.

De gegevens worden verwerkt via de beschrijvende statistiek.

De uitwerking van het onderzoek vindt plaats in het eigen klaslokaal. Ik wil in een relatief korte tijd (6 weken) vanaf de instaptoets, via de lessencyclus naar de controletoeets. De planning is begin maart (week 09) starten en medio april (week 15) afronden. Er is dan nog voldoende tijd om alle onderzoeksgegevens uit te werken.

In de lessencyclus ga ik extra aandacht besteden aan het zelf vervaardigen van een denkschema werkwoordspelling. Ik wil hier een logische opbouw in realiseren, die per week wordt uitgebreid. Doordat de leerlingen hun eigen stappenschema maken, zijn ze zich bewust van hun handelen. Bijkomend voordeel zou kunnen zijn, dat het schema meer herkenbaar is, omdat ze het zelf ontwerpen en schrijven.

Door de gegevens te analyseren via de exacte cijfers, maar ook door de voorkeuren van de meervoudige intelligentie, voldoe ik aan de voorwaarde van methodetriangulatie, het vergelijken van de gegevens met (minstens) twee andere bronnen.

De gegevens kunnen toegepast worden in de eigen basisschool, maar nog beter zou het zijn dat er meerdere scholen gebruik van gaan maken.

Hoofdstuk 4: Dataverzameling

4.1. Algemeen

Na het onderzoek in mijn groep heb ik een behoorlijke hoeveelheid kwalitatieve gegevens verzameld. Die verzamelde data zijn:

1. uitslag instaptoets nulmeting via Citotoets werkwoordspelling E7.
2. tussentijdse toetsing via vervolgboekjes 1 en 2 van dezelfde toets.
3. gemaakte dictees werkwoordspelling groep 8 via methode Taalverhaal.
4. uitslag gedeelte werkwoordspelling uit de Eindtoets Cito 2010.
5. uitslag LVS M8 van januari 2010 op het gebied (werkwoord)spelling.
6. uitslag controletoes via dezelfde Citotoets werkwoordspelling E7.

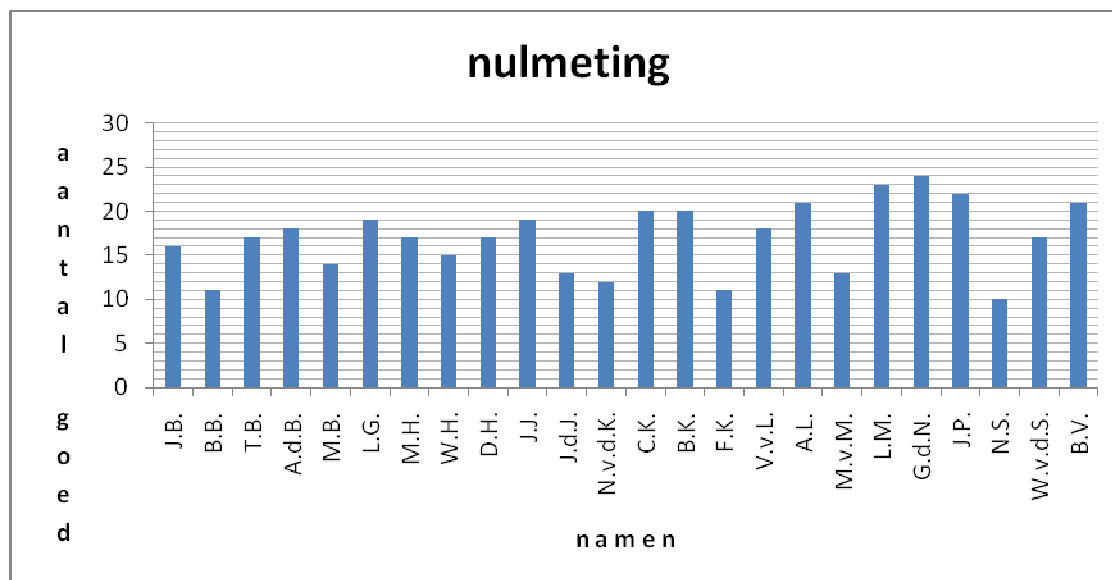
Tevens heb ik als kwantitatief gegeven:

7. uitslag meervoudige intelligentie volgens Gardner.

4.2. Presentatie van de data

4.2.1 Instaptoets via Citotoets werkwoordspelling E7

Op 23 februari 2010 hebben de leerlingen de begintoets gemaakt. Hieronder de uitslag. N.B. De score is op basis van het aantal goede antwoorden.

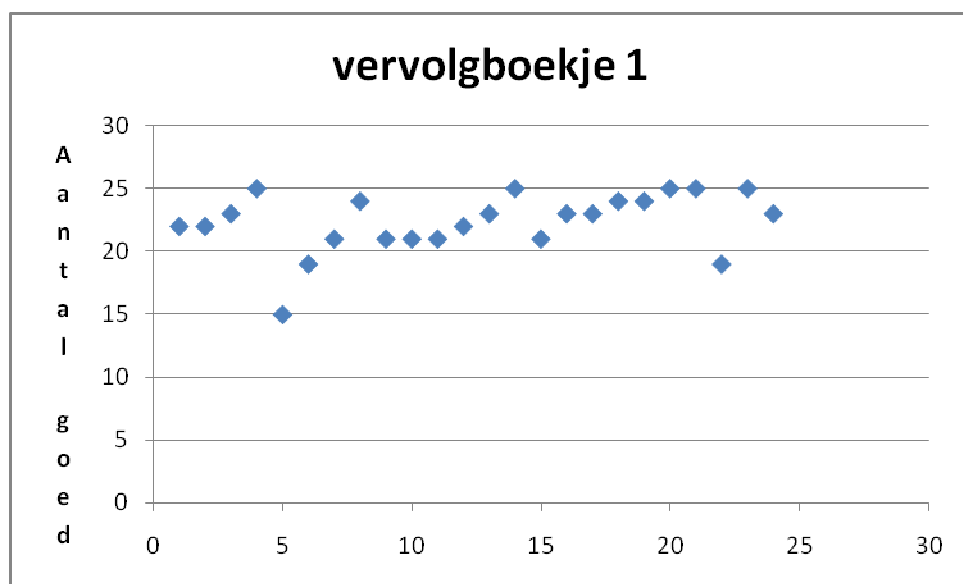

figuur 1

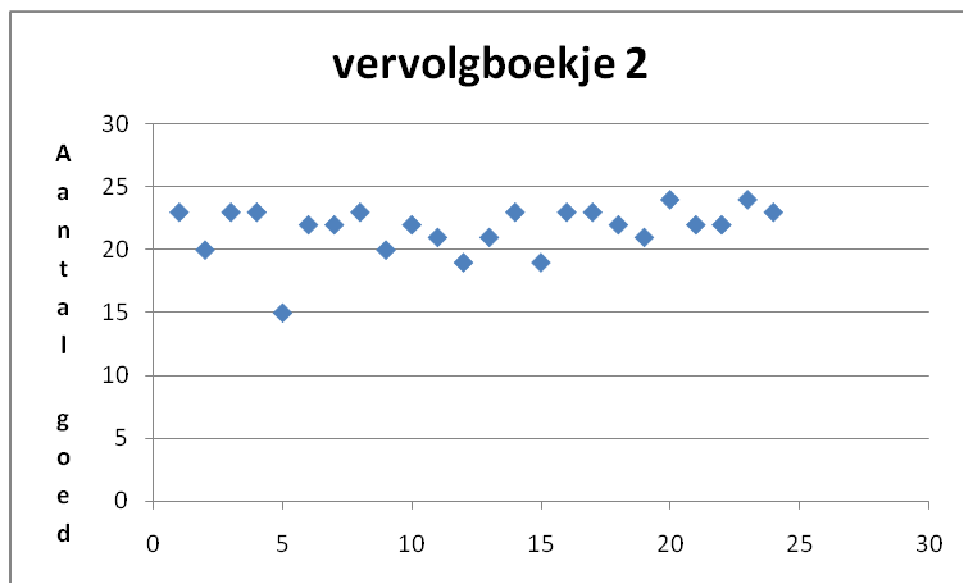
4.2.2 Vervolgboekjes 1 en 2 Citotoets werkwoordspelling E7

De leerlingen hebben beide vervolgboekjes die bij de Citotoets werkwoordspelling E7 horen, op 18 maart 2010 en 8 april 2010 gemaakt. Dit zijn twee boekjes met 25 meerkeuzeopgaven. De bedoeling was om deze vervolgboekjes als tussentijds meetpunt te gebruiken. Daarover komt in hoofdstuk 5, bij de analyse, meer informatie. In deze spreidingsgrafiek zijn geen namen verwerkt.

Een voorbeeld van het moduleboekje zit in de bijlage.

figuur 2

figuur 3

4.2.3 Resultaten werkwoorddictees bij methode Taalverhaal

De leerlingen hebben tot de meivakantie 7 werkwoorddictees gemaakt. Deze dictees zijn zijn gescoord en het gemiddelde punt staat tenslotte achteraan vermeld. Waar een cijfer ontbreekt, was die leerling op dat moment afwezig.

Deze dictees zijn door onszelf ontworpen, omdat de methode Taalverhaal een ander systeem van dicteeafname hanteert. Wij hebben als school gekozen om tweewekelijks een woorddictee of een werkwoorddictee af te nemen. Dat geeft voor de leerlingen meer duidelijkheid en regelmaat.

Dataverzameling: 7 werkwoorddictees en het gemiddelde van deze punten.

J.B.	6	6	5	5	6	8,5	9	6,5
B.B.	5	4	4	6	4	4	6,5	4,8
T.B.	8	8	8	9	8	9	7,5	8,1
A.d.B.	6,5	7,5	7,5	8	6,5	7	9	7,4
M.B.	4	4	4,2	6	6	4	4	4,6
L.G.	7	7,2	6,8	7	7	6,5	10	7,4
M.H.	6,5	7,2	6	7	5,5	6,8	8,5	6,8
W.H.	4,5	5,2	5,2	6	8	4	4,5	5,3
D.H.	8,2	4,7	7,5	8	7	4	8	6,8
J.J.	4,8	4,8	7	7	7	5	9	6,3
J.d.J.*	7,5	7,5	8,5	8	9	8	9	8,2
N.v.d.K.	6	5,5	6,2	5	5,5	4	4	5,2
C.K.	6,5	7,2	7,5	8	7	7	7,5	7,3
B.K.	8	7,2	7,2	7	10	7,5	8	7,8
F.K.	4,5	5,5	7,5	5	5	4	6	5,4
V.v.L.	5,2	5,8	5	7	6	4,8	6,5	5,7
A.L.	8	8,5	9,5	6	9		6	7,8
M.v.M.	4	5,5	6,5	6	5		5	5,3
L.M.	5,5	6,5	8	5	5,5		8,5	6,4
G.d.N.	9,2	8,2	10	8	8	9,5	9	8,8
J.P.	6,5	6,2	8,7	9	9	9	9,5	8,3
N.S.	6,5	6,5	5,8	6	4		5,5	5,7
W.v.d.S.	5,5	4,8		7	5,5		8,5	6,2
B.V.	6	6	8,8	7	8,5	6,5	5,5	6,8
werkwoordpakket	1	2	3	4	5	6	7	gem

figuur 4

* J.d.J. is visueel beperkt en maakt haar dictees op een laptop.

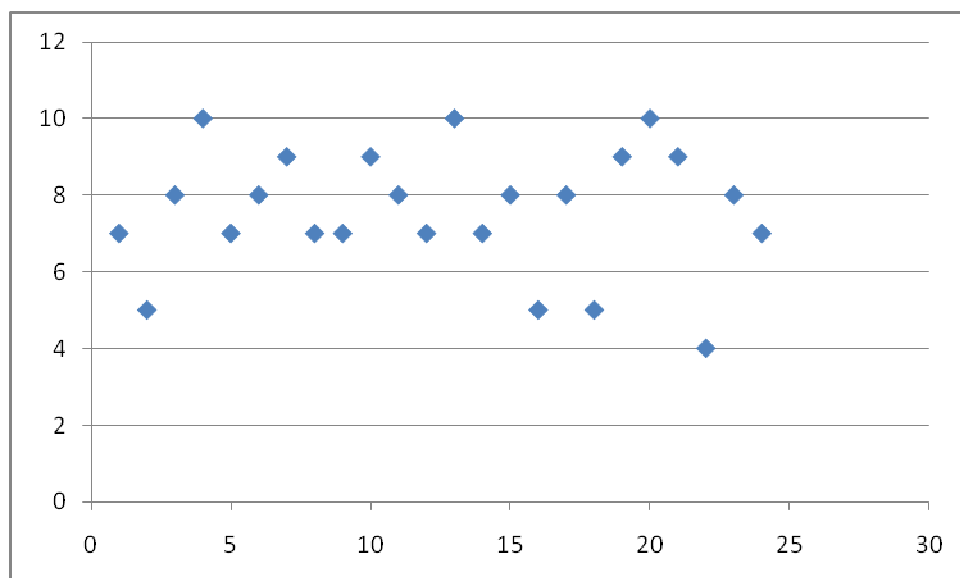
4.2.4 Werkwoordspelling in de Eindtoets Cito 2010

In de eindtoets Cito 2010 stonden 100 taalopgaven. De resultaten waren als volgt:

	aantal opgaven	gem. aantal goed
taal	100	78.5
schrijven	30	24.0
spelling van werkwoorden	10	7.3
spelling van niet werkwoorden	10	7.8
begrijpend lezen	30	24.0
woordenschat	20	15.4

figuur 5

In figuur 6 staan uitgesplitst de resultaten voor werkwoordspelling Cito 2010 van mijn groep.

figuur 6

4.2.5 Uitslag SVS spelling M8

Op de volgende bladzijde bij figuur 7 een overzicht van de uitslag SVS M8. Let hier wel bij op dat dit een spellingtoets is, waarbij de leerlingen woorden moeten spellen en geen werkwoordsvormen.

Deze toets is in de data opgenomen om straks bij de analyse in hoofdstuk 5 en de conclusies in hoofdstuk 6 materiaal te hebben om verschillen tussen spelling van woorden en het spellen van werkwoordsvormen aan te tonen.

De toets werkwoordspelling wordt volgend schooljaar aangeschaft voor groep 8, vandaar ook de keuze voor Cito werkwoordspelling E7 als meetpunt.

De Stappen

Groepsprofiel lijst

Vormingsgebied : Spelling

Toets : SVS/Spelling
1999

Groepsprofiel lijst : 2009-2010 8B

leerling	afnamedatum	Toets versie	Score	VS	DL	A-E	DLE	LR%	LA
J.B.	18-01-2010	M8B	30	149	55	B	56	102	-0,02
B.B.	18-01-2010	M8A	34	148	60	B	55	92	0,08
T.B.	18-01-2010	M8B	31	150	55	B	56	102	-0,02
A.d.B.	18-01-2010	M8B	28	147	55	C	54	98	0,02
M.B.	18-01-2010	M8A	26	142	55	D	48	87	0,13
L.G.	18-01-2010	M8B	32	151	55	A	56	102	-0,02
M.H.	18-01-2010	M8B	29	148	55	B	55	100	0
W.H.	18-01-2010	M8A	26	142	55	D	48	87	0,13
D.H.	18-01-2010	M8A	34	148	55	B	55	100	0
J.J.	18-01-2010	M8B	29	148	60	B	55	92	0,08
J.d.J.	18-01-2010	M8B	29	148	55	B	55	100	0
N.v.d.K.	18-01-2010	M8A	28	143	60	C	50	83	0,17
C.K.	18-01-2010	M8B	30	149	55	B	56	102	-0,02
B.K.	18-01-2010	M8B	32	151	55	A	56	102	-0,02
F.K.	18-01-2010	M8B	31	150	55	B	56	102	-0,02
V.v.L.	18-01-2010	M8A	23	140	55	D	43	78	0,22
A.L.	18-01-2010	M8B	26	146	55	C	53	96	0,04
M.v.M.	18-01-2010	M8A	21	139	55	E	40	73	0,27
L.M.	18-01-2010	M8B	32	151	55	A	56	102	-0,02
G.d.N.	18-01-2010	M8B	35	155	55	A	56	102	-0,02
J.P.	18-01-2010	M8B	37	160	55	A	56	102	-0,02
N.S.	18-01-2010	M8B	28	147	55	C	54	98	0,02
W.v.d.S.									
B.V.	18-01-2010	M8B	31	150	55	B	56	102	-0,02

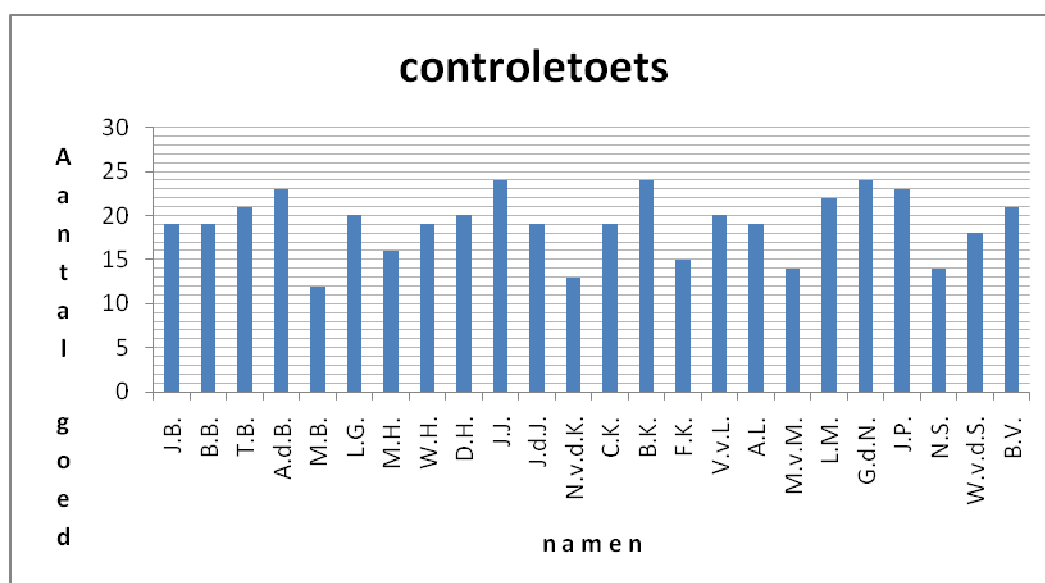
figuur 7

4.2.6 Controletoeets via Citotoets werkwoordspelling E7

Door middel van dezelfde toets als bij de nulmeting heb ik na zes weken, op 15 april 2010, de controletoeets afgenomen. De leerlingen hebben bij de afname, evenals bij de instaptoets, in “Cito-opstelling” gezeten, dus alle tafeltjes los van elkaar.

De resultaten van de instaptoets zijn niet met de leerlingen doorgesproken, evenmin de moeilijkheden in de toets of de juiste schrijfwijze van sommige werkwoordsvormen.

De uitslag van de controletoeets is:

figuur 8

N.B. Bij de analyse staan instap- en controletoeets samen in één grafiek.

4.2.7 Uitslag meervoudige intelligentie

Dit waren de kwalitatieve gegevens. Zoals ik al vermeld heb, is de enquête meervoudige intelligentie aan de data toegevoegd om ook een kwantitatief gegeven in te lassen. De kinderen kregen digitaal een vragenlijst met 40 vragen, waarna er een kolommendiagramm tevoorschijn kwam met de 8 intelligenties en de daarbij gescoorde voorkeuren.

Ikzelf heb ook de test gemaakt, de volwasseneditie, die bestaat uit 80 vragen. In het schema hieronder staat de uitslag en in het volgende hoofdstuk de analyse.

Mijn eigen uitslag kan ik gebruiken in reflectie, maar ook bij het benutten van kansen in mijn onderwijs en het vinden van valkuilen. Praat ik bijv, niet teveel, neem ik niet te vaak natuurvoorbeelden op bij mijn uitleg?

meervoudige intelligentie	voorkeur 1	voorkeur 2	voorkeur 3
J.B.	mensen	muziek	taal
B.B.	getal	beeld	mensen
T.B.	taal	beeld	mensen
A.d.B.	mensen	getal	beeld
M.B.	beeld	mensen	natuur
L.G.	mensen	taal	muziek
M.H.	taal	beeld	lichaam
W.H.	mensen	zelf	doen
D.H.	taal	getal	zelf
J.J.	zelf	muziek	mensen
J.d.J.	mensen	muziek	getal
N.v.d.K.	beeld	mensen	getal
C.K.	taal	zelf	mensen
B.K.	beeld	getal	mensen
F.K.	beeld	muziek	mensen
V.v.L.	mensen	natuur	lichaam
A.L.	taal	mensen	beeld
M.v.M.	natuur	muziek	mensen
L.M.	muziek	taal	mensen
G.d.N.	getal	mensen	taal
J.P.	taal	lichaam	mensen
N.S.	getal	zelf	mensen
W.v.d.S.	zelf	mensen	natuur
B.V.	zelf	getal	beeld
Ikzelf	taal	muziek	natuur

figuur 9

4.3 Tot slot

Na de instaptoets had ik behoefte aan meetmomenten tussendoor, om me ervan te verzekeren dat ik op de goede weg zat. Daar heb ik dus logisch de 2 moduleboekjes voor gebruikt. Wat ik alleen over het hoofd heb gezien, is dat er een groot verschil is tussen opdrachten waar de leerlingen zelf de vorm moeten invullen en meerkeuzevragen, waarbij de leerlingen de foute vorm mogen kiezen uit vier mogelijkheden. Verder had ik na zoveel cijfermateriaal behoefte aan andere data, vandaar de meervoudige intelligentie.

De uitslag van de enquête leek me ook erg toepasbaar bij de analyse van alle data.

Hoofdstuk 5: Data-analyse

5.1 Inleiding

De data in het vorige hoofdstuk staan te springen om geanalyseerd te worden. En met zo'n hoeveelheid kwalitatieve gegevens zijn er verschillende analyses te maken. Om te beginnen ga ik de instaptoets (figuur 1) uitwerken en vergelijken met de controlettoets (figuur 8).

Dat is dus eigenlijk de opbrengst van het onderzoek: wat is de winst en eventueel het verlies van 6 lessen intensief ontleden via Paardekooper?

Verder ben ik erg benieuwd naar de verschillen tussen jongens en meisjes in de groep.

5.2 Instap- en controlettoets

Na eerst het aantal fouten te hebben gescoord, heb ik daarna een foutenanalyse per categorie gemaakt.

categorie*	instaptoets totaal aantal fout groep	controlettoets totaal aantal fout groep	verschil
1.1	18	14	- 4
1.2	15	11	- 4
2.1	13	6	- 7
2.2	15	18	+ 3
2.3	38	26	- 12
3.1	21	11	- 10
3.2	30	22	- 8
4.1	12	11	-1
5.1	26	23	- 3
totaal	188	142	-46

figuur 10

*Uitleg categorieën:

1.1: o.t.t.; wel of geen –t achter een stam op –d.

1.2: o.t.t.; -t achter stam van zwak werkwoord dat in de o.v.t. de uitgang –de(n) krijgt.

2.1: o.v.t.; verdubbeling d of t bij zwak werkwoord met stam op –d of –t.

2.2: o.v.t.; geen –t bij sterk werkwoord dat in de 2^e en 3^e persoon eindigt op –d.

2.3: o.v.t.; uitgang –sde(n) of –fde(n) bij zwak werkwoord met stam op –z of –v.

3.1: volt. deelw.; keuze voor eind –d of –t bij een stam die niet eindigt op –d of –t.

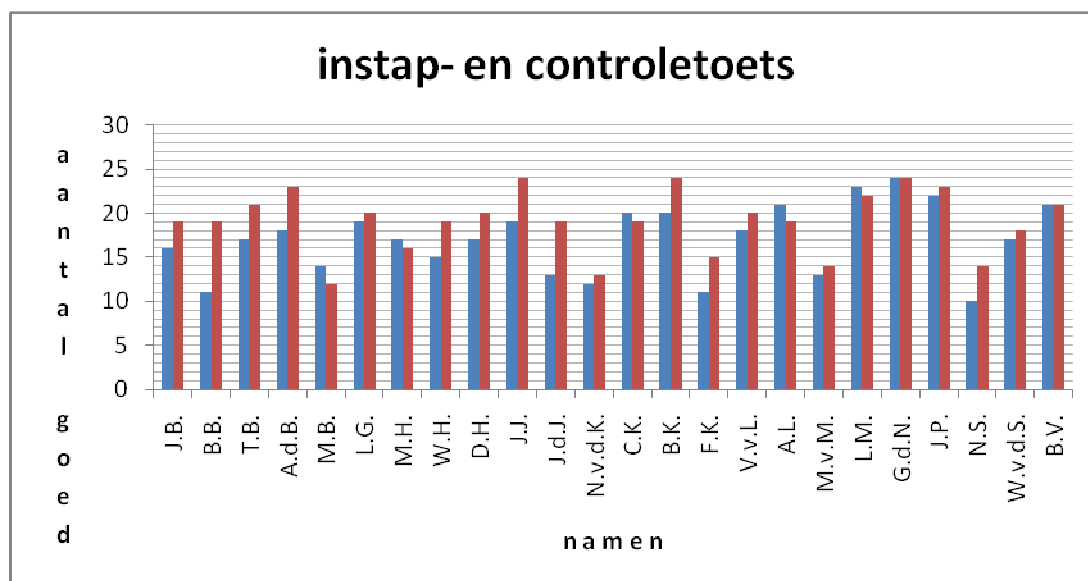
3.2: volt. deelw.; dubbelvormen voltooid deelwoord/o.t.t.

4.1.: volt.deelwoord, bijv. gebruikt; wel of geen –n aan het eind.

5.1.: infinitief; dubbelvormen infinitief/o.v.t. bij zwak werkwoord met stam op –d of –t.

Hieronder de resultaten van instap- en controletoeets naast elkaar.

Blauw is de instaptoets en rood de controletoeets.

figuur 11

Uitsplitsing in fouten gemaakt door jongens en door meisjes:

categorie*	instaptoets totaal		controletoeets totaal		verschil	
	aantal fout jongens	aantal fout meisjes	aantal fout jongens	aantal fout meisjes	jongens	meisjes
1.1	13	5	8	6	-5	+1
1.2	8	7	6	5	-2	-2
2.1	8	5	4	2	-4	-3
2.2	7	8	13	5	+6	-3
2.3	24	14	15	11	-9	-3
3.1	12	9	6	5	-6	-4
3.2	17	13	14	8	-3	-5
4.1	8	4	6	5	-2	+1
5.1	16	10	13	10	-3	0
Totaal aantal fout	113	75	85	57	-28	-18

figuur 12

Het aantal fouten in figuur 10 is duidelijk gedaald. Van gemiddeld 7.83 fout in de instaptoets naar gemiddeld 5.91 fout in de controletoeets. Een winst van gemiddeld bijna 2 antwoorden meer goed dan bij de instaptoets.

De kolommen in figuur 11 geven de winst van dit onderzoek aan. De uitschieters van de rode balken zijn de leerlingen die het meest van de lessen ontleden hebben geprofiteerd.

Er zijn in dit figuur enkele opvallende leerlingen. Zij springen er in de kolommen duidelijk uit.

Van deze uitschieters volgt hieronder een analyse: B.B., W.H., J.J., A.d.B., J.d.J., B.K., N.S., F.K.

Het zijn veel jongens, maar dat blijkt in figuur 12 ook dat ik daar de grootste winst boek.

Verder koppel ik de resultaten aan meervoudige intelligentie. Bij deze 8 leerlingen zit geen enkele leerling met een taal-voorkeur! Wel getal en mensen en beeld. Veel getal leerlingen scoren goed en daaruit zou je voorzichtig kunnen concluderen dat ontleden ook erg veel met logica, systeem en dus indirect met rekenen te maken heeft.

Intelligentievoorkeur beeld zou te maken kunnen hebben met de symbolen bij de ontleedlessen.

5.3 Enkele leerlingen uitgelicht **erg veranderen**

- B.B. is een zwakke speller van werkwoorden, maar heeft met deze 'module' toch aanzienlijk winst geboekt. Zijn laatste werkwoordpakket was ook zijn eerste voldoende voor dit schooljaar! B. = beeld en getal.
- W.H. heeft ernstige dyslexie. Dat is sowieso een belemmering voor zijn spelling. Zijn instapscore is 15 goed en zijn controletoeets 19 goed. Bovendien scoort hij bij de meerkeuzevragen opvallend hoog! Voor hem blijft iedere nieuwe opdracht een probleem. Dyslexie is wat dat betreft een echte hindernis.
- J.J. is een jongen, die juist in de periode van dit onderzoek zijn vader is kwijtgeraakt. Hij overleed zeer plotseling en ik ben extra alert op hem. Wat me erg opvalt, is dat hij sinds dit verlies extra gemotiveerd is om alles goed tot zeer goed te doen. In gesprekje met mij zegt hij ook dat hij dat vooral ook nog voor zijn vader doet. Op reken- en sportgebied zijn zijn prestaties ook erg verbeterd!
- A.d.B. heeft behoorlijk veel winst geboekt door ontledend te spellen. Zij vond ook de lessen ontleden erg prettig (diagnostisch gesprek) als een duidelijk handvat hoe je tot de keuze van een werkwoordsvorm komt. Ook bij A. staan getal en beeld in haar persoonlijke MI top 3.
- J.d.J. is visueel beperkt. Dat maakt het moeilijk haar werk goed te analyseren. Bovendien zat ze bij de instaptoets niet lekker in haar vel. Ze heeft bij de controletoeets duidelijk laten zien wat ze wel kan. Ik kan geen conclusie trekken of de lessen ontleden hiermee te maken hebben.
- B.K. en A.d.B. trekken veel met elkaar op en lijken qua schoolprestaties erg op elkaar. Ze hebben dezelfde ontwikkeling doorgeemaakt op werkwoordspelling, scoren

beide duidelijk beter en hebben ook in MI dezelfde voorkeuren (alleen op een andere plaats in de top 3).

- N.S. is een echte cijferaar en heeft voordeel gehad van het mathematische binnen deze lessen. Zijn prestatie is nog niet geweldig, maar hij maakt bij de controle toch 4 vormen beter dan bij de instaptoets. Nog steeds zit hij bij de zwakke spellers.
- F.K. is een erg onzekere jongen, met beeld als eerste MI voorkeur. Hij heeft door het ontleden meer zicht gekregen op de structuur van de zin (diagnostisch gesprek). De ontleedmodule heeft hem zeker geholpen en door de gebruikte symbolen heeft hij nu een betere methode een zin goed te doorgronden.

Uit figuur 12 blijkt dat meisjes minder fouten maken dan jongens. Ik zag ook in de ontleedlessen, dat de meisjes daar serieuzer probeerden te ontleden en voordeel hadden bij het consequent toepassen van de regels. Omdat er door de jongens al veel fouten waren gemaakt in de instaptoets, ligt het voor de hand dat zij iets beter scoren in de controlettoets. Ze hadden simpelweg meer kansen om minder fouten te maken! Bij de meisjes zijn de verschillen veel minder uitgesproken. Ze zijn wat evenwichtiger in hun prestaties.

Er is alleen verloren op gebied 2.2: dit lijkt me een vorm van overcompensatie. Er zaten in de toets 2 vormen o.v.t. sterk werkwoord: bond en verbood en daar zijn opmerkelijk veel jongens de fout ingegaan door daar een extra -t achter te plaatsen. Ook werden hier fouten gemaakt door de verleden tijd naar een zwak werkwoord te vervoegen (bindde, verbad). Bij de meisjes nam het aantal fouten op gebied 2.2 bij de controlettoets juist af. Hier moet ik dus bij de uitleg richting jongens extra rekening mee houden!

De 2 vervolboekjes bevatten 25 meerkeuzevragen. Steeds moesten de leerlingen de zin met de fout ontdekken en de letter voor die zin omcirkelen. Dat kunnen de leerlingen over het algemeen erg goed. Uit de figuren in hoofdstuk 4 blijkt dat bijna alle leerlingen hier 80% of hoger scoren. Het doet er dus echt toe of de leerlingen kunnen kiezen uit foute vormen of dat ze zelf een werkwoordsvorm in een zin goed moeten schrijven. Ze herkennen fouten in zinnen, maar in het zelf schrijven van vormen zijn ze mogelijk te slordig of kijken ze hun werk achteraf onvoldoende over, voordat ze inleveren.

Hoofdstuk 6: Antwoorden op de onderzoeksvragen en conclusies

6.1 Inleiding

Ik heb een toetsende onderzoeksvraag. Leidt het implementeren van een gedeelte van de ontleedmethode Paardekooper tot betere resultaten op het gebied van werkwoordspelling?

Uit de data-analyse in hoofdstuk 5 blijkt dat het antwoord op de onderzoeksvraag ja is. Er is bij de controletoes duidelijk beter gepresteerd dan bij de instaptoets (nulmeting). Het verschil is gemiddeld 2 antwoorden meer goed dan bij de instaptoets.

6.2 Conclusies

Naar aanleiding van de data-analyse kunnen uit dit onderzoek een aantal conclusies worden getrokken. Hieronder volgt puntsgewijs een opsomming van de conclusies. De opsomming staat in willekeurige volgorde.

- In onze taalmethode Taalverhaal is er geen goede doorgaande lijn op het gebied van ontleden. Het wordt te hooi en te gras aangeboden en de leerlingen kunnen niet echt automatiseren. Door een module ontleden aan te bieden, is er in een relatief kort tijdsbestek (6 weken) veel winst te boeken.
- Leerlingen zijn erg enthousiast. Vooral als ze vooruitgang zien. Dat is binnen zo'n module extra winst.
- Mijn voorstel is om vanaf half groep 6 en verder in groep 7 inleidend te ontleden en de leerlingen vertrouwd te maken met de begrippen persoonsvorm en onderwerp. Het is tevens de bedoeling om in deze groepen het gezegde, voltooid deelwoord en het hele werkwoord aan te bieden. Voor de duidelijkheid is het vanaf het begin van het ontleden de bedoeling om te werken met de symbolen van Paardekooper in plaats van de kleurtjes, die in de methode Taalverhaal worden gehanteerd. In de praktijk werkt dat ook veel handiger. Zinnen opschrijven met vulpen en daarna ontleden met potlood. Er kan ook worden gegumd als er een fout wordt gemaakt. Nog even iets praktisch: de leerlingen hebben een potlood nodig met een scherpe punt en moeten de woorden van de zin niet te dicht tegen elkaar schrijven. Persoonsvorm en onderwerp staan bijna altijd naast elkaar en dan komen er tussen twee woorden twee tekens te staan:
(George)(wan*delt) iedere dag/een uurtje/in het park.

- Buiten de vooruitgang op het gebied van goed schrijven van de werkwoordsvorm, hebben veel leerlingen extra aandacht voor het foutloos spellen van andere woorden in de zin. Dat is de spin-off ofwel de bijvangst. Doordat ik zelf kan kiezen welke zinnen ik in een module gebruik, kan het aanbod en de moeilijkheidsgraad worden aangepast aan het niveau van de groep of zelfs aan de individuele leerling. Ik kan er woorden van de afgelopen dictees in stoppen, maar ook thema's zoals de nieuwe school, het schoolkamp, zinnen uit de komende musical enz.
- MI, meervoudige intelligentie speelt een grotere rol in het werk dan gedacht. Leerlingen met een voorkeur voor beeld en/of getal (de meer mathematische leerlingen) boeken winst. De kinderen met een voorkeur voor taal (de meer semantische leerlingen) doen het vrij constant of zakken zelfs soms 1 puntje. Dit klopt wel met de theorie van hoofdstuk 2 als het gaat om focus on forms, het opmerken van een bepaalde structuur in een zin. De leerlingen met een voorkeur voor beeld en/of getal gaan de structuur van de zin beter door krijgen. Regelmatig kwamen deze leerlingen met de opmerking dat veel zinnen hetzelfde in elkaar zitten. Dan krijgen ze dus in de gaten dat er sprake is van opbouw in een zin. Dat was nog beter merkbaar bij het ontleden van samengestelde zinnen. Er wordt dan al meteen gezocht naar meerdere persoonsvormen en onderwerpen.
- Ik heb in hoofdstuk 5.2. al wat geschreven over de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied spellen van werkwoorden. In het overzicht hieronder is de procentuele winst van het onderzoek te zien. Ik heb hier het aantal te maken fouten voor zowel jongens (325 ft.) als meisjes (275 ft.) als de hele groep (600 ft.) afgezet tegen het feitelijk aantal gemaakte fouten.

In de tabel is afleesbaar dat de winst bij de jongens iets groter is.

	instaptoets	controlettoets	winst
13 jongens	113 ft. = 34.8 %	85 ft. = 26.1 %	8.7 %
11 meisjes	75 ft. = 27.2 %	57 ft. = 20.7 %	6.5 %
24 leerlingen	188 ft. = 31.3 %	142 ft. = 23.6 %	7.7 %

figuur 13

- Leerlingen presteren opmerkelijk beter bij meerkeuzevragen dan bij 'open' opdrachten, waarbij ze zelf moeten denken over de juiste schrijfwijze van de werkwoordsvorm. Ze kunnen dus goed 'de fout eruit halen', maar maken wel fouten

als ze zelf de vorm moeten schrijven. Hier is het achteraf controleren van je werk, een discipline die niet heel veel kinderen toepassen, erg belangrijk en zeker zinvol.

- Het maken van een eigen kaart (zie p.17) was voor de leerlingen nieuw, maar wel overzichtelijk. Ze zagen de opbouw van een denkschema ontstaan. Het pijlendiagram tussen de verschillende denkstappen gaf duidelijkheid en vooral leerlingen met MI beeld hadden hier veel plezier van. Ik denk dat veel “stappenkaarten” onoverzichtelijk voor leerlingen zijn en dat ze met een eigen opgebouwd schema beter inzien waar ze mee bezig zijn.
- Het aanbieden van zinnen in de belevingswereld van de kinderen en mijn uitleg dat iedere zin weer beschouwd kan worden als een puzzeltje, werkte uitdagend voor een aantal leerlingen. Binnen de module zou ik wel moeten differentiëren op niveau, want taalsterke leerlingen zijn snel klaar met ‘eenvoudige’ zinnen en kunnen zeker meer uitdaging aan. En juist de taalzwakke leerlingen kun je met ongecompliceerde zinnen ook goed bij de les houden en daardoor motiveren.
- Het blijft belangrijk na de module ontleden door te gaan met het oefenen ervan. Dat kan voor een taalles, als een soort inleiding. Maar het kan ook even tussendoor bij een zin in een gewone taal oefening. Het blijft belangrijk regelmatig kort geleerde oefenstof te herhalen.

Hoofdstuk 7: Evaluatie

7.1. Reflectie op de onderzoeksresultaten

Voor mijn eigen onderwijspraktijk bieden de resultaten grote mogelijkheden. Ik wil in het bovenbouwoverleg komen tot een voorstel voor de algemene teamvergadering om de symbolen, die behoren bij de methode Taalverhaal, te veranderen in de symbolen van ontleden via Paardekooper. Ik presenteer in de vergadering een overzichtelijk voorstel. Als dit voorstel wordt aangenomen volgt voor de leerkrachten van groep 6-7-8 een extra bijeenkomst om de doorgaande lijn ontleden c.q. werkwoordspelling op papier te zetten en in de praktijk te gaan gebruiken. Dat zou wat mij betreft al vanaf volgend schooljaar kunnen. Nadat de leerlingen in groep 6 en 7 de grondbeginselen van ontleden en werkwoordspelling hebben geleerd, volgt begin groep 8 de module ontleden om de leerlingen bewust te maken van de logische regels, het puzzelelement en de voordelen van ontleden en goed werkwoordspellen voor het leren van vreemde talen binnen het vervolgonderwijs.

7.2 Reflectie op hoe verder

De module ontleden zou voor veel scholen een welkome aanvulling kunnen zijn. Gesprekken met collega's van andere scholen en informatie via taalfora op internet maken mij duidelijk, dat ontleden geen hoge prioriteit heeft binnen het taalgebied. Dat blijkt overigens ook uit het feit dat bij het aantal opgaven van de Eindtoets Cito op taalgebied maar 5% over werkwoordspelling gaat.

De lessen van de module moeten nog verder worden ontwikkeld. Ik heb ze nu meer als proef gebruikt. Verder kunnen de gegevens van meervoudige intelligentie bij leerlingen onderzocht worden in een vervolgonderzoek. Bij mijn onderzoek is het meer 'een onderdeel van' de dataverzameling.

Zo'n vervolgonderzoek zou dan wat meer toegespitst kunnen worden op een of meer taalgebieden, maar ook andere vakken komen in aanmerking.

7.3. Wat niet goed ging

Sommige zaken in mijn onderzoeksplan zijn niet goed uit de verf gekomen. De moduleboekjes met meerkeuzevragen gaven mij onvoldoende inzicht op hoe het onderzoek tot dan toe verliep. De thermometer met het aantal goede antwoorden verviel om voornoemde reden dus ook. Het vooraf geplande groepsgevoel was toch meer een individuele beleving van iedere leerling zelf. De uitslag van de kolommen vonden ze erg interessant. Ze hebben toch een leeftijd, waarbij het ego steeds meer parten gaat spelen.

Mijn collega groep 8 en ik zijn samen met het onderzoek begonnen. Na de nulmeting ben ik alleen verder gegaan, omdat mijn directe collega groep 8 al met de antwoorden van de toets aan de gang was gegaan. Het was nl. mijn bedoeling om een objectieve nulmeting te doen en daarna de ontleedlessen aan te bieden. Toen zij in haar groep de resultaten al had teruggegeven en de mogelijke antwoorden met de groep had doorgesproken, kon ik niet objectief meer met haar groep verder. Daarom waren eventuele data voor haar groep toch wat gekleurd. Mijn conclusie is dus, dat ik vooraf een duidelijk protocol opzet en alle afspraken binnen dat onderzoek helder formuleer en controleer. Overigens is er wekelijks collegiaal overleg over de voortgang van het onderzoek geweest.

Het lijkt me wel leuker om een onderzoek in meerdere groepen tegelijk te doen en dus met meerdere collega's conclusies te trekken. Hierdoor zouden meer teamleden direct ervaren waar de winst van ontleedlessen zou kunnen zitten. Nu was het vaak een solo-optreden, gevolgd door gesprekken tussendoor en na school met parallelcollega's, IB-er, onderwijsassistent en directeur.

7.4 Tot slot

Ik heb dit onderzoek als zeer zinvol en plezierig ervaren. Ik houd van taal en lezen en ontwikkel daar nog steeds in. Sinds twee jaar werken we met een nieuwe taalmethode Taalverhaal, waar ik erg graag mee bezig ben. De lessen zijn inhoudelijk goed en er is veel aandacht voor taalkundige onderwerpen als woordenschat, zinstructuur, uitdrukken van gedachten en verhalen schrijven. Ontleden met de groep doe ik graag en ik merk aan de reacties, dat leerlingen het ook leuk vinden. Vooral als ze ook resultaat van hun arbeid gaan zien.

In het begin was het behoorlijk worstelen met het meesterstuk: een onderwerp kiezen (hoewel ik al snel wist, dat het een 'taalonderwerp' zou zijn), de wolk met het verhaal van mijn ideale school en het ontwikkelen van de onderzoeksvragen. Ik zie nu pas hoe belangrijk het is, om dat allemaal van tevoren goed te overdenken.

Goed advies was een onderwerp te nemen "waar je warm van wordt" en dat goed past op de werkplek. Daar heb ik ontzettend veel aan gehad. Ik vond het erg leuk om bezig te zijn met het onderzoek. Ik zag hoofdstuk na hoofdstuk ontstaan en gevoelsmatig werd het ook leuker om bij de data en de conclusies te komen. Soms was ik heel benieuwd naar de resultaten van een toets en kon ik bijna niet wachten om de uitslagen te scoren.

Het was voor mij in de studie Master SEN soms lastig om met meerdere opdrachten tegelijk bezig te zijn. Het meesterstuk liep als een rode draad door het 2^e studiejaar heen en het was echt fijn, dat ik een onderwerp had gekozen, waar ik graag mee aan de slag ging.

Een onderzoek doen, data-analyseren en conclusies trekken is een interessante ervaring. Ook de leerlingen betrekken in zo'n onderzoek en zien dat veel leerlingen positief reageren als ze hun eigen prestaties zien verbeteren.

Ik vond een actieonderzoek met een interessante onderzoeksvraag en duidelijk meetbare gegevens fijn om aan te werken. Ik kon tijdens het onderzoek de prestaties zien verbeteren en dat geeft houvast om verder te onderzoeken. Harde gegevens zijn voor de leerlingen erg duidelijk om groei (of eventuele terugval) te constateren en zo conclusies over hun eigen werk te kunnen trekken.

Mijn keuze voor dit onderzoek kwam voort uit het volgen van de module taal en de module communicatie. Taal zit binnen de meervoudige intelligentie bij mij als voorkeur nr.1.

Communicatie is wezenlijk binnen het onderwijs, onmisbaar naar de leerlingen, maar ook naar collega's en ouders.

In dit onderzoek kon ik twee dingen combineren:

- ✓ de taalkant (en dan vooral de technische kant) van het puzzelen, van ontleden, de structuur van de zin, de spellingregels.
- ✓ de communicatie met de leerlingen. Zowel bij de ontleedlessen als bij de resultaten van werk en voortgang merkte ik fijne contacten onderling en naar mij toe.

We waren goed bezig met elkaar. Dat gaf vertrouwen. De leerlingen zagen het belang van ontleden en resultaat en ik kon op mijn manier lekker met de leerlingen taalkundig en communicatief aan de slag gaan.

Kortom, ik heb een goed gevoel over de keuze van het onderzoek en de uitwerking ervan op mijn eigen ontwikkeling en op de voortgang van mijn leerlingen op het gebied van taal in het algemeen en werkwoordspelling in het bijzonder.

Nawoord

Het was een hele klus om dit meesterstuk in elkaar te zetten. Gelukkig was er een handig format om me houvast te geven. Dat werkte erg lekker en gaf ook richtlijnen voor het aantal woorden per hoofdstuk. Verder stond omschreven wat ik in zo'n hoofdstuk in hoofdlijnen zou kunnen schrijven. Ik ben zo hoofdstuk na hoofdstuk gaan maken en heb tussendoor steeds een afgewerkt deel opgestuurd naar mijn begeleider en naar Jan en Joni, mijn twee critical friends.

Zo ben ik tot dit resultaat gekomen.

Daar bedank ik in de eerste plaats mijn vrouw Hanneke voor. Door mijn studie kwam er veel meer op haar schouders terecht. Bedankt voor je adviezen en vooral voor je geduld!

Verder een dankwoord aan mijn begeleider Catholien Aalders en natuurlijk mijn critical friends. Het was niet altijd even makkelijk, maar we zijn toch meestal erg aardig tegen elkaar gebleven.

Hartelijk dank aan alle begeleiders bij de verschillende modules die we in de afgelopen twee jaar hebben gevolgd. Een aantal daar geleerde zaken heb ik weer in dit meesterstuk kunnen verwerken.

Op mijn eigen basisschool bedank ik alle collega's en de leerlingen van mijn groep voor de hulp en de medewerking om dit meesterstuk tot stand te laten komen.

Iedereen dus heel erg bedankt!

Literatuurlijst

- Bout, Marja (2007); *Basisvaardigheden grammatica voor de Pabo*. Wolters-Noordhoff
- Berg, Hetty van den (2003); *Methode Taalverhaal*. Thieme Meulenhoff, Utrecht/Zutphen
- Clijs, Arjan (2007); *Handreiking 1 - zorgroute. Planmatig omgaan met verschillen*. WSNS plusen KPC groep
- Harinck, Frits (2007); *Basisprincipes praktijkonderzoek*, Antwerpen / Apeldoorn: Garant
- Huizenga, Henk (2003); *Taal & didactiek, Spelling*, Wolters Noordhoff
- Kuiken, Folkert(2006); *Focus on form als alternatief voor grammaticaeonderwijs*, http://taalunieversum.org/onderwijs/nt2-beginnersdoelen/assets/Image/focus_on_form_vakwerk_3.pdf
- Måhlberg, Kerstin & Sjöblom (2008); *Oplossingsgericht onderwijzen*, Garant
- Runenbaan, Hans; *Door taal verbonden*; uitgeverij J.F. Duwaer & zonen, Amsterdam
- Tomesen, M. & Wijs de, A (2009); *Cito LOVS spelling E7* CITO, Arnhem
- Vandeweghe, W e.a.(2004); *Grammatica van de Nederlandse zin*. Garant
- Wagenaar, Pyter(2004); *Zinnen en waanzinnen: de Nederlandse grammatica in een notendop*. Reed business Information

Bijlage 1: De toetskaart

1	reizen	Morgen _____ mijn vader voor zijn werk naar het buitenland.
2	noemen	Hoe hebben ze dat nieuwe sportprogramma eigenlijk _____?
3	starten	Toen de roeiwedstrijd begon, _____ de groene boten eerst.
4	houden	Hij _____ niet zo van aardappels; hij eet liever rijst.
5	binden	Die man _____ vorige zomer zijn hond zomaar aan een boom.
6	geloven	Mijn moeder _____ ons eerst niet.
7	vrezen	We _____ dat we te laat zouden komen.
8	vertellen	Juf Evi heeft een spannend verhaal _____.
9	braden	Monique _____ nu alvast het vlees voor het avondeten.
10	verbieden	Sarah mocht gisteren niet naar het park; haar moeder _____ het haar.
11	gebeuren	Het _____ bijna nooit dat iemand zijn schoenen vergeet.
12	blaten	Het schaap _____ hard omdat hij niet geschoren wilde worden.
13	verkleeden	Met carnaval was Yasmine _____ als oosterse prinses.
14	kosten	Computers _____ tegenwoordig veel minder dan vroeger.
15	landen	Volgens de website van Schiphol _____ ik morgen om zeven uur.
16	poffen	Op mijn feestje hebben we maïs _____.
17	printen	Gisteren _____ ik mijn werkstuk per ongeluk twee keer uit.
18	vervallen	Tijdens een boswandeling kwamen we bij een _____ huisje.
19	kleden	Mijn tweelingzus en ik _____ ons vroeger altijd hetzelfde.
20	verbouwen	Het huis van de burens op de hoek wordt _____.
21	razen	Op 16 oktober 1987 _____ er een zware storm over Nederland.
22	verpletteren	De mug werd door de olifant _____.
23	barsten	De ruit _____ toen er een bal tegenaan kwam.

- 24 hakken Doe de salade in een schaal en voeg een handje _____ walnoten toe.
- 25 beven Toen ze betrappt werden, _____ de boeven als een rietje.

Bijlage 2: Enkele voorbeelden uit de vervolgboekjes 1 & 2

In welke zin is het **dikgedrukte** woord fout gespeld?

- 1 A. Heb je lang naar je gym schoenen **gezocht**?
B. Jij **strooit** wel erg veel hagel slag op je boterham.
C. Karin **wachte** afgelopen woensdag voor niets op Jip.
D. Mijn lievelingsbroek is helemaal **versleten**.
- 2 A. De juf zei: "Je **verstondt** me zeker niet, Levi?"
B. De Siberische tijger is een **bedreigde** diersoort.
C. Op het gras stond een bordje 'Niet **betreden**!'
D. **Vergeet** je jas niet als je naar buiten gaat!
- 3 A. Ik heb mijn koffer al **ingepakd**.
B. Isa **knuffelt** haar kleine broertje.
C. Vroeger **luidde** de meester zelf de bel.
D. We **vergaten** helemaal hoe laat het was.
- 4 A. Als je een fout maakt, moet je die **corrigeren**.
B. Het broertje van Anneloes **wordt** vandaag vijf jaar.
C. Het **tochtte** verschrikkelijk in het oude flatgebouw.
D. Onze net **gewasse** auto zit alweer onder de modder.
- 5 A. De klusjesman **draait** de schroeven stevig aan.
B. De wedstrijd **startte** een uur te laat.
C. Er werd zachtjes op de deur van de klas **geklopt**.
D. We konden het goede antwoord makkelijk **raadden**.

Bijlage 3: Enkele reacties van Paardekooperfans

1. Ik sta 35 jaar voor de klas in de bovenbouw van basisscholen in Amstelveen. De taalmethodes van de laatste jaren doen m.i. te weinig aan ontleding. Ik doe dat wel, maar gebruik de termen zinsontleding en woordbenoeming. Bij de zinsontleding gebruik ik alleen nog maar de termen onderwerp, persoonsvorm, werkwoordelijk gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en bepaling. Bij woordbenoeming ook de meest gangbare begrippen als zelfstandig naamwoord etc.

Er is echter een mening onder pedagogen, die zegt: "Basisonderwijs is niet de juiste plek voor deze weinig concrete materie. Laat het rusten tot de brugklas en dan leren de kinderen het heel snel". Mijn ervaring is, dat als je het doet zoals ik en velen met mij doen, dat de leerlingen dat prima kunnen volgen.

De meer ingewikkelde ontledingstermen zijn m.i. meer geschikt voor het Voortgezet Onderwijs. Basisonderwijs is nu eenmaal geen eindonderwijs meer.

2. Ik had als jongen op de middelbare school in Roermond in de jaren 1946-1948 les van de heer Paardekooper. Van hem leerde ik o.a. zinsontleding, en ik ben dankbaar dat ik nu nog precies weet wat in een zin het medewerkend voorwerp en lijdend voorwerp is.

Pas nu lees ik, dat hij daar - kennelijk later - een 'systeem' voor ontworpen heeft.

En daarenboven is hij natuurlijk de man van de ABN Gids.

3. In de jaren 1970-1972 heb ik van meester Van der Molen in de 5e en 6e klas alles op het gebied van redekundig en taalkundig ontleden geleerd. Ik herinner me een snelle manier van noteren met strepen en stippellijnen bij het zinsontleden. We kregen bij het verlaten van de lagere school van meester een gestencild gidsje mee waar alles in samengevat was. Dat het belangrijk is om je taal goed te kennen, werd zo nog eens onderstreept en is mij ook met de "papplepel" ingegoten.

Vreemd genoeg begonnen we in mijn brugklas bij het vak Nederlands gewoon weer bij het begin: onderwerp, gezegde... ver zijn we toen niet gekomen.

Bijlage 4: Verslag van de aangeboden ontleedlessen.

Na de instaptoets heb ik zes weken achtereen iedere dinsdagochtend een les ontleden gegeven. De lessen duurden ongeveer drie kwartier per les. De kinderen kregen een blanco vel en hebben iedere les een deel toegevoegd aan hun denk-stappen-kaart.

Les 1 was het vinden van de persoonsvorm in een enkelvoudige zin en het daarbij behorende Paardekooper symbool (*)

Les 2 voegden we het onderwerp eraan toe. De leerlingen leerden het onderwerp te vinden door de wie/wat (*) ? Ook werd de getalsproef geïntroduceerd en leerden de leerlingen het symbool (). Er werd ook uitgelegd dat persoonsvorm en onderwerp heel vaak directe burens zijn.

Les 3 was het zoeken van andere werkwoordsvormen in de zin. Het symbool { } was voor de leerlingen erg moeilijk om te tekenen.

Ook werd een begin gemaakt met het benoemen van alle vormen, dus ook voltooid deelwoord en heel werkwoord.

Les 4 was een herhaling van de eerste drie lessen en daarna de zin nog verdelen in zinsdelen. Daar werden verticale strepen tussen geplaatst.

Les 5 bestond uit mogelijke vormen van een persoonsvorm: tegenwoordige tijd/verleden tijd én enkelvoud/meervoud. Deze les was tamelijk pittig voor de leerlingen.

De laatste les was herhaling van al de voorafgaande lesstof en nog even het aanbod van samengestelde zinnen met twee persoonsvormen en twee onderwerpen.

Steeds opnieuw werd de denk-stappen-kaart verder aangevuld. Zo kwamen we op het schema, dat afgebeeld staat op pagina 17.

Ook na het onderzoek zijn we doorgegaan met ontleden en het zoeken naar de juiste werkwoordsvorm.